

werd in de herfst van '40 de mogelijkheid van beklag bij een der gerechts-
hoven, indien het Openbaar Ministerie niet tot vervolging van een bepaalde
zaak overgegaan was, opgeheven¹ – een gevoelige aantasting van de rechts-
zekerheid. Als even nadelig werd het beschouwd dat de *Reichskommissar*
begin '41 aan de rechter de bevoegdheid ontnam, voorwaardelijke straffen
op te leggen; die verzachtende mogelijkheid trok hij in de vorm van een
gratiëringsbevoegdheid aan zich c.q. hij delegerde haar (voor de lagere
straffen) aan de secretaris-generaal van justitie.²

Was dit alles? Neen. Alle Joodse rechters en alle Joodse ambtenaren van
het Openbaar Ministerie moesten eind november '40 de uitoefening van
hun functie staken (de Hoge Raad verloor toen zijn president, mr. L. E.
Visser). Voorts werd het (en dat droeg in belangrijke mate tot het gevoel
van rechtsonzekerheid bij) de politie in de loop van '40 moeilijk en van be-
gin '41 af formeel zelfs vrijwel onmogelijk gemaakt om de straatterreur van
leden van de NSB en van de NSNAP te beteugelen. Ook in het Openbaar
Ministerie werd ingegrepen: van de vijf 'procureurs-generaal, fungerend
directeuren van politie' bij de gerechtshoven werden er in september '40 drie
vervangen, twee door NSB'ers: door mr. R. van Genechten (Den Haag)
en mr. W. J. de Rijke (Arnhem). Dat was de secretaris-generaal van justitie,
mr. J. C. Tenkink, haast te veel, maar hij zwichtte tenslotte voor de aandrang
van zijn ambtgenoten: hij bleef. In maart '41 had hij er genoeg van. Mr.
J. P. Hooykaas, raadadviseur ten departemente, volgde hem als waarnemer
op³, maar korte tijd later zette Seyss-Inquart door: deze wenste de leiding
van het departement van justitie in handen te zien van een nationaal-socialist;
zijn keuze was gevallen op een Leidse hoogleraar, prof. mr. J. J. Schrieke,
lid der NSB.

¹ VO 187/40 (a.v., p. 541-42). ² VO 2/41 (*Verordeningenblad*, 1941, p. 4-5). ³ Het
is Hooykaas geweest die onder Duitse druk (de bezetter had geen behoefte aan
restanten van het Nederlandse militaire apparaat) de militaire rechtbanken ophief
waarvoor zich op dat moment talloze militairen nog moesten verantwoorden
wegens hun gedragingen in de meidagen van '40. De behandeling van de belang-
rijkste zaken, ca. zeshonderd, werd aan een nieuwe kamer, de Militaire Strafkamer
van de Haagse rechtbank toevertrouwd, zulks met recht van appèl op het Haagse
gerechtshof dat daartoe ook al een speciale Kamer vormde. Achter het werk van de
Militaire Strafkamer werd eind '42 door de bezetter een punt gezet, achter dat van
de speciale Kamer van het Haagse gerechtshof eind '43. Toen werd wèl de gewone
strafkamer van de Haagse rechtbank competent verklaard, ingediende zaken in
behandeling te nemen, maar aangezien in die strafkamer geen oud-militairen zaten,
weigerde het Openbaar Ministerie, nieuwe zaken aanhangig te maken. De dossiers
die op de belangrijkste betrekking hadden (die welke al bij het gerechtshof lagen),
gingen op 3 maart '45 in vlammen op als gevolg van het bombardement van de
RAF op delen van den Haag.